

JEUGDONDERZOEK IN VLAANDEREN.

Het waarom, wat, wie en hoe van het JOP alias Jeugdonderzoekplatform

Waarom een JOP?

Er wordt heel wat kennis verzameld over kinderen en jongeren in Vlaanderen.

Er is kennis uit wetenschappelijk onderzoek verricht door universiteiten, hogescholen en private ondernemingen. Daarnaast is er kennis over jeugd vanuit beleidsgericht onderzoek in opdracht van overheden, zoals onderzoek van het Kinderrechtencommissariaat en van de Afdeling Jeugd en Sport van de Vlaamse Gemeenschap. Verder is er ook heel wat kennis over jeugd aanwezig in het werkveld zelf, zowel op Vlaams als op lokaal niveau: verschillende organisaties uit de jeugdsector verzamelen kennis over jeugd via de eigen werking en in functie van hun eigen jeugdbeleid. Deze diverse onderzoekingen kunnen ons enorm veel kennis en inzichten leveren over kinderen en jongeren. Toch komt die informatie niet bij alle geïnteresseerden terecht. Dit heeft vooral te maken met: de versnippering in opzet en uitvoering van het jeugdonderzoek en het gebrek aan een overzicht van het uitgevoerd jeugdonderzoek.

Versnippering jeugdonderzoek

Alle kennis over jeugd wordt verzameld op verschillende manieren en in functie van verschillende doelen. In wetenschappelijk jeugdonderzoek zijn de verschillende invalshoeken om naar jeugd te kijken o.m. duidelijk door de opdeling in disciplines: een socioloog doet op een andere manier aan onderzoek dan een pedagoog; een interview levert andere informatie op dan een vragenlijst; men kan praten met of over kinderen en jongeren. Het onderzoek kan ook worden bekeken volgens thema: gaat het over gezin, wonen, vrije tijd, werk of opvang van kinderen en jongeren of nog iets anders? Iedere onderzoeker bekijkt m.a.w. kinderen en jongeren vanuit zijn/haar invalshoek en interesse.

Hierdoor wordt het Vlaamse jeugdonderzoek gekenmerkt door een grote veelheid en diversiteit en heeft het een multidisciplinair karakter. Er gebeurt veel onderzoek m.b.t. jeugd, vanuit diverse instituten en disciplines, met uiteenlopende methodes, gefinancierd door verschillende opdrachtgevers die vaak de belangen van jeugdigen t.a.v. andere maatschappelijke belangen weten af te wegen.

Op 1 april 2003 het JeugdOnderzoeksPlatform (JOP) op initiatief van de Minister van Cultuur, Jeugd en Sport. Het JOP is een interdisciplinair en interuniversitair samenwerkingsverband tussen drie onderzoeksgroepen: de onderzoeksgroep TOR vanuit de VUB, de vakgroep sociale agogiek vanuit de UGent en de onderzoeksgroep jeugdcriminologie vanuit de K.U.Leuven. Op dit moment is bestaat het JOP-equipe als volgt samengesteld:

*- TOR (VUB): Frank Stevens (onderzoeker), Marc Elchardus (Promotor)
- Vakgroep Sociale Agogiek: Leen Schillemans en Karen Van Nuffel (onderzoekers), Maria De Bie en Nicole Vettenburg (Promotoren)
- OGJC (K.U.Leuven): Kobie Keustermans en Dieter Burssens (vanaf 1/4/04) (onderzoekers), Lode Walgrave (Promotor).
Coördinator JOP: Prof. Dr. Vettenburg Nicole, vakgroep sociale agogiek, UGent, H. Dunantlaan 2, 9000 Gent, tel. 09/264.64.02, e-mail: Nicole.Vettenburg@UGent.be*

Gebrek aan overzicht van bestaand jeugdonderzoek

Heel wat onderzoeksrapporten liggen verspreid over tal van kleine databanken voor eigen gebruik. De resultaten zijn onderling zeer moeilijk vergelijkbaar. Overlappenden en leemtes worden vastgesteld.

Er bestond totnogtoe geen structuur die al het verrichte jeugdonderzoek tracht te verzamelen. Er zijn uiteraard databanken en bibliotheken die één en ander op een rijtje zetten en er zijn ook de Steunpunten voor Beleidsrelevant onderzoek erkend door de Vlaamse Regering, maar het geheel aan onderzoek met betrekking tot jeugd is niet gemakkelijk terug te vinden. Er is wel veel netwerking tussen onderzoeksgroepen en organisaties die met jeugd bezig zijn. Deze samenwerkingsverbanden zijn echter vaak toevallig en georganiseerd rond een bepaald thema of vanuit een specifieke discipline.

Beide problemen worden aangehaald in het Vlaamse Jeugdbeleidsplan (2002) van de Vlaamse Regering: "één van de voornaamste pijnpunten in Vlaanderen is het gebrek aan voldoende jeugdonderzoek en het gebrek aan afstemming tussen de verschillende onderzoeksprojecten die lopen. Ook met de communicatie over de onderzoeksresultaten schort er iets."

Het JOP en haar opdrachten

In antwoord op deze bekommernis ontwikkelt het Jeugdonderzoekplatform (JOP) initiatieven om aandacht voor jeugdonderzoek systematisch te voorzien. Het JOP werd opgericht op 1 april 2003 op initiatief van de minister van Jeugd Van Grembergen. Het JOP werkt momenteel met medewerkers van 3 onderzoeksgroepen die een traditie in jeugdonderzoek hebben: de onderzoeksgroep TOR van de vakgroep sociologie VUB, de Vakgroep Sociale Agogiek van de UGent en de Onderzoeksgroep JeugdCriminologie (OGJC) van de K.U.Leuven.

In de eerste maanden van onze werking was vooral voorbereidend denkwerk aan de orde. Er moest een *referentiekader* worden opgezet dat onze opdrachten zou sturen en waarmee we aan de slag zouden kunnen. Daartoe gingen we eens kijken hoe gelijkaardige buitenlandse jeugdinstituten en onderzoeksnetwerken functioneren. Verder gingen we in literatuur op zoek welke definitie van jeugd we best konden hanteren en hoe jeugdonderzoek zoal wordt benaderd. We besloten om jeugd af te bakenen van 0 tot 25 als richtlijn, maar de afbakening wordt niet zeer strikt gehanteerd, omdat het ook in praktijk en in jeugdonderzoek niet zo is. Jeugdonderzoek werd gedefinieerd als: onderzoek dat de leefwereld en levensomstandigheden van jeugdigen, hun visies, overtuigingen en denkbeelden, of de wisselwerking tussen beleid, maatschappelijke instituties en jeugdigen, in beeld brengen. Er werd ook een analyse gemaakt van theoretische en methodologische problemen verbonden aan jeugdonderzoek en ten slotte werd kennis gemaakt met de beleidscontext en het werkveld met betrekking tot jeugd.

Concreet neemt het JOP de volgende *taken* op: inventariseren van jeugdonderzoek, synthetiseren en analyseren van jeugdonderzoek, opzetten van nieuw onderzoek en uitbouwen van een platformfunctie. Deze taken worden toegelicht in wat volgt.

Inventariseren van jeugdonderzoek

Het JOP **inventariseert** in eerste instantie jeugdonderzoek. Er wordt gestart met recent Nederlandstalig onderzoek (2000-2004), wat gaandeweg zal uitgebreid worden naar Frans- en Engelstalig onderzoek en naar onderzoek van vóór 2000. De inventarisatie wordt erg ruim opgevat. Alle onderzoek dat op één of andere manier betrekking heeft met jeugd wordt opgenomen, vanuit verschillende disciplines (sociologie, pedagogie, criminologie, psychologie, economie, recht, etc.) en m.b.t. zoveel mogelijk thema's en levensdomeinen (gezin, onderwijs, vrije tijd, werk, wonen, kinderopvang, etc.). Het kan zowel gaan om onderzoeksrapporten, tijdschriftartikels, boeken, etc. In eerste instantie richten we ons op louter wetenschappelijk materiaal. Niet dat we beleidsdocumenten, werkingsverslagen en andere praktijkkennis (b.v. uit vakbladen) niet relevant achten, integendeel. Deze kennis over jeugd is echter veel moeilijker in beeld te brengen, zeker voor een buitenstaander. Als wetenschappelijk platform wordt voor de keuze van het materiaal dan ook gestart bij het eigen vak, nl. wetenschappelijk jeugdonderzoek.

We gaan zelf op zoek naar dit materiaal via websites, bibliotheken, etc., maar we weten dat er ook heel wat onuitgegeven onderzoeksrapporten ten velde blijven liggen. Om ook dat materiaal te kunnen inventariseren, zetten we een grootschalige rondvraag op. Heel wat onderzoekers uit verschillende disciplines kregen een brief toegestuurd waarin hen gevraagd wordt materiaal te bezorgen dat voldoet aan de criteria uit het referentiekader van het JOP.

Voor de keuze van het materiaal richten we ons dus in de eerste plaats tot onderzoekers. Dit is niet het geval wat de ontsluiting van het materiaal betreft. De bedoeling is dat het geïnventariseerde materiaal niet enkel wordt ontsloten voor andere onderzoekers, maar ook door beleids- en praktijkactoren wordt gebruikt. Concreet wordt elk onderzoek op een fiche weergegeven. Een fiche vermeldt basisgegevens over een bepaald onderzoek, zoals de referentie, onderzoeksvragen en hypothesen, onderzoeksmethoden, thema's en trefwoorden, alsook een samenvatting. Een fiche vervangt dus geenszins het rapport, boek of artikel waarover het gaat, maar geeft wel een goed beeld van de essentie van het onderzoek. Op basis van de fiches kunnen de gebruikers uitmaken welke onderzoeken er eventueel interessant zijn om te raadplegen vanuit de eigen vragen. Deze fiches zullen binnenkort (juni 2004) via een toegankelijke website kunnen geraadpleegd worden¹. Naast de inventarisatie van jeugdonderzoeksrapporten, -artikels en boeken worden ook lijsten bijgehouden met interessante tijdschriften en websites.

Analyseren en synthetiseren van jeugdonderzoek

In tweede instantie **analyseert** en **synthetiseert** het JOP het geïnventariseerde jeugdonderzoek. Het JOP zoekt een antwoord op vragen als: hoe kijkt men naar kinderen en jongeren? Welke situaties brengt men in beeld? Op welke vragen zoekt men een antwoord? Op welke manier verzamelt men kennis over kinderen en jongeren? En belangrijk: wat is eigenlijk de kennis over kinderen en jongeren?

De resultaten van deze analyse en synthese worden gerapporteerd en we plannen regelmatig zulke rapporteringen over jeugdonderzoek.

Een eerste rapportering van deze analyse- en syntheseopdracht wordt voorgesteld op een studiedag eind 2004. In 2005 zullen de resultaten van een analyse vanuit de invalshoek 'diversiteit en uitsluiting' worden gepubliceerd.

De bedoeling van de rapportages over jeugd is na te gaan wat het betekent jong te zijn in onze huidige samenleving, hoe jong zijn door verschillende kinderen en jongeren ervaren wordt en hoe de betekenis van jong zijn in de samenleving verschuift. Als deze analyse regelmatig gebeurt, wordt het duidelijk waar zich eventueel tekorten bevinden, bijvoorbeeld of er thema's of benaderingen zijn die nooit aan bod komen. Ook wordt zichtbaar waar elke onderzoeksploeg mee bezig is, waardoor contacten en samenwerking tussen ieder die zich voor jeugdonderzoek interesseert meer gericht kunnen worden gezocht. We hopen dat de synthese ook de theorievorming binnen het jeugdonderzoek stimuleert en dat het een inspiratiebron vormt voor andere onderzoekers, jeugdbeleidsmakers en praktijkwerkers.

Uitvoeren van (nieuw) onderzoek

In een latere fase plant het JOP ook **nieuw onderzoek** en analyses op bestaande databanken. Ten eerste leidt de analyse van jeugdonderzoek wellicht tot nieuwe vragen die een antwoord behoeven. Als bijvoorbeeld doorheen verschillende onderzoeksresultaten een bepaalde maatschappelijke trend duidelijk wordt, kan nieuw onderzoek worden opgezet om een verklaring voor die trend te proberen vinden.

Ten tweede is ook verder uitdieping **-secundaire analyse-** van bestaande databanken mogelijk. Heel wat databanken werden geanalyseerd vanuit een beperkt aantal onderzoeksvragen, terwijl deze heel wat meer informatie bevatten. Om die gegevens niet verloren te laten gaan, is er verdere analyse en reflectie nodig.

Ten derde ontwikkelt het JOP een **monitor**. Dat is een onderzoek waarmee de leefwereld, levensomstandigheden en activiteiten van kinderen en jongeren periodiek in beeld gebracht worden. Bij de opzet van de monitor gaan we interdisciplinair te werk en trachten we ondermeer aan te sluiten bij vragen die uit het verzamelde jeugdonderzoek voortkomen. Belangrijk aandachtspunt hierbij is dat de monitor feiten moet blootleggen die voor kinderen en jongeren werkelijk van belang zijn en niet alleen de bezorgdheden van volwassenen ten aanzien van kinderen en jongeren.

Uitbouwen van de platformfunctie

Tijdens deze verschillende activiteiten bouwt het JOP haar **platformfunctie** uit. Dit wil zeggen dat er een forum gecreëerd wordt waarin communicatie over jeugdonderzoek plaatsvindt met iedereen die

---

¹ De website is momenteel in constructie. Meer concrete gegevens hierover worden opgenomen in het volgend Welwijsnummer.

hier op één of andere manier mee bezig is. De bedoeling is in eerste instantie het toegankelijk maken van jeugdonderzoek, zowel voor onderzoekers, als voor beleidsmakers en praktijkwerkers. In tweede instantie is communicatie ook in de andere richting mogelijk, zodat vragen die leven bij beleidswerkers en praktijkwerkers ook het JOP en andere jeugdonderzoekers bereiken.

Het forum krijgt vorm via verschillende kanalen: via de website, de publicaties en de studiedagen. Een eerste contact vond plaats op de workshop van 16 december, waar de partners binnen het JOP en de eerste verkennende zoektocht naar een referentiekader werd voorgesteld. Om de platformfunctie mee vorm te geven, wordt een reflectiegroep samengesteld. De reflectiegroep is een vaste groep mensen die vertrouwd zijn met jeugdthematieken die minder aansluiten bij het werk van de JOP-leden. De reflectiegroep zal voornamelijk worden ingeschakeld om de geplande jeugdmonitor mee vorm te geven. Momenteel is er alvast een uitgebreid adressenbestand opgemaakt van jeugdonderzoekers en relevante beleids- en praktijkactoren.

Leen SCHILLEMANS
leen.schillemans@ugent.be

Het JOP organiseert een internationaal seminarie over jeugdonderzoek. Op 26 en 27 april komen buitenlandse jeugdinstituten zich voorstellen in Gent. Verantwoordelijken van het Deutsche Jugendinstitut, het Catalaanse Jeugdobservatorium en het Deense Youth Centre (Roskilde) bevestigden reeds hun komst. Verder werd ook het Nederlandse Sociaal Cultureel Planbureau uitgenodigd. De presentaties zullen worden gespreid over maandag 26 april (avondprogramma) en dinsdag 27 april (namiddagprogramma). Meer details over het programma, de concrete locatie en de precieze uren zijn verkrijgbaar bij Leen Schillemans, Leen.Schillemans@UGent.be.